

ВІСНИК

Меморіалу

Всеукраїнське видання

№ 6 (12) VI.2012 № 6 (12) VI.2012
ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС
89114

Газета Хмельницького
обласного добровільного
культурно-просвітницького,
правозахисного,
благодійного осередку
Українського товариства
«Меморіал» ім. Василя Стуса.

Літо 1941-го... Чорнавий 4-річний
хлопчик з отромаком лягтида в заштуч-
ні на ліжко сієній. Потім що-небудь узвин-
яється на ліжко сієній. На персон метну-
чи, залеплюючи очі, гучні вибухи. «Аху,
філохомік, стрібай сміливіше!» –

сильні руки спущені Мишка на платформу. Один за одним діткам
покидали вагон, який ця нічка був для них доміною, проте
замість мімометніх вони засинали під ритмичний стук коліс.
Їх посадили на підлогу, що появився рушили з місця. «Куди ж нас
везуть? Неваже до мамі?»

Пригад до Кам'янця-Подільського – ранній спогад дитинства
Михайла САВЕНКА, хоча в подальшому хін життя сплутався
назавжди. Михайло Михайлівович ніколи не забуде єдиної нічонки
зі свого коріння та справжнього кохання – саме тут він зустріне
єщо другу полегшину Альбіну Станіславівну, яка подарувала йому
двох діток – Тетяну і Дмитра. А Кам'янече николи не забуде, що
це праця мостобудівника Михайла Савенка застигла вінчаний
«Стрітеній пані».

Востаннє він скоїв заєзду через 70 років після того, як вперше
ступив на Подільську землю, – показали синові Дмитри місця не-
легкого дитинства, не полишаючи надії дознатися, де починається
їого рід. Через рік його сини склаю нову поверненість. На жаль,
указ без батька – востине питання, вважає лікарів, ліквідація аварії
на ЧАЕС не дали Михайлівові фінансової допомоги і до 75-ти.

А Дмитра Михайлівовича приведе до Кам'янця слово, діане бать-
кові, – знайти бордя щось, бордя когось, хто зможе дати відповідь на запитання: юм-
був той хлопчик, хто його батьки, чи не залишилася хоч одна жива душа, яка може

2010 р.), а Серж (помер 1985 р.).

Згідно із записами знайденої по-
шуковою групою книги №1 реєстрації вихованців спе-
циалізованого дитячого будинку сл. Лісоводи Городоцько-
го району Хмельницької області, розпочатої 1944 р., гру-
па дітей разом з Михайлом Михайлівовичем у кількості
31 чоловіка прибула до дитбудинку 7 липня 1946 р.

Ця ж книжка ідеється про те, що вихованець Михай-
ло Савенко, 1936 р.н., українець, народився в Кам'янці-
Подільському, з родини колишніх батьків, батько занінув на
фронт, маті працює (отже, живі).

Проте, за спогадами колишнього інспектора по дит-
ячих будинках Хмельницького обліно Антоніним Григоре-
вич (1919 р.), цей дитячий будинок відразу після звільнення
території від фашистських військ був спеціалізо-
ваним, і склад його виховання формувався в такій про-
порції: 90% – діти загиблих воєнчанів, 10% – дит-
інвалиди.

1948 р., після спалаху в дитбудинку стригучого лі-
нажа, групу дітей разом з Михайлом Михайлівовичем
відвезли на лікування спочатку до Прокурівки, а потім
до Соколівки. Після реабілітації від 1949 р. повернувшись в
Лісоводськ.

22 серпня 1952 р. в Городоцькому районному ЗАГСі
видано сімейство про народження Михайла Савенка, де
батьків вказано Савенко Михайліо Степанович (україн-
ці) і Савенко Людмила Володимирівна (українка). Не
виключено, що дані у сімействі внесені зі слід дитини.

Цього ж року Михаїл Михайлівович вступає до Воро-
шиловградського (Луганського) ремісничого училища
№1, після закінчення якого, 1954 р., повертається до
Жердя в надії побачити людей, котрі надали йому при-
тулку. Проте на той момент фемелінські вулиці уже помер-
ли, а відкривався на роботу в ліпстремоті Угерському об-
ласти.

І ПІВВІКИ ПОТОМУ

– День народження батька ми завжди святкували 4 лютого, а роки рахували з 1937-го, – згадує Дмитро Савен-
ко. – Щоправда, за іншими даними, він міг народитися і
36-го. Та ось минулого року, після чергової від-
чизни зробити батькові подарунок до 75-річчя – вже та-
кож знайти коріння нашого роду. В травні 2011 р. ми вири-
шали в подорож Хмельниччину. Побували в Кам'янці-По-
дільському, на Довжоку, завітали і в Жердя.

Михаїл Михайлівич хотів побачити місце, де ріці
виховувався в роках війни. Він ступив на подір, якін-
за крицю і стару яблуню. На місці колишньої хати вже
виросла нова. Нині там живе тільки невестка Галина Во-

У ПОШУКАХ ВІДІБРАНОГО ДИТИНСТВА

У пошуках відібраного дитинства

ДОВЖОК

пошина, яка дуже привітно прийняла його разом із сином Дмитром. Відідав після і молитви Федора, Федори Селярія Волоцінські, а далі поїхав на Лісоводську школу. Там разом з донькою та онукою улюбленим першої вчительницею Марії Трушіони поклали квіти до її могили та відвідали територію професійно-аграрного ліцею – більшій панський маєток, де залишився дитячий будинок. Радо і дуже гостинно зустріли колишнього ви-
пусканка і в Лісоводській школі.

На жаль, не дожив Михаїл Михайлівич до того дня,

коли його синові Дмитри в січні 2012 р. було присвоєно

звінчення «Почесний громадянин села Лісоводи», арже

після візиту разом з батьком туди, де він виховувався і

вчиався, Дмитро Михайлівович почав опікувати Лісо-
водською школою.

– Де би не були, завжди звертаємося до людей з

проявленням допомоги з розумом родичів Михайла Ми-
хайлівича, – каже керівник пошукової групи. – Дуже при-
ємно, що на Хмельниччині так чуйні люди. Про останнє

подарунок Михаїла Михайлівовича на Хмельниччину та на

занурення його пам’яті чудовий фільм зняла творча гру-
па ТРК «Подільськ-центр», на чолі з одним з кращих ав-
торів та режисерів ТРК «Подільськ-центр» Раісой Токар, а

з оголошенням про нашу розшуку друкували обласна та

місцеві газети.

Це раз через газету «ПОДОЛЯНИН» звертаємося з

проханням відшукати всіх вихованців Лісоводського

дитячого будинку 1944-1952 рр. або інших осіб, які па-
м'ятують чи мають інформацію стосовно колишнього ви-
хованця дитячого будинку Михаїла Михайлівовича Са-
венка, орієнтовно 1936-1937 р.н., який там у цей період

сказати, звідки привезли дітей на вагоні
до вносин Кам'янця?

І ЗА КРИХТАМИ АРХІВІКОВИМ ПІЛУ 1

Все, що буде акціонадо дати, –
факти, зібрані протягом року спеціально пошуковою групою ХОО
«Меморіал» ім. Василя Стуса на чолі з другом Дмитра Савенка –
Сергієм Ісаєном.

Букалько по крихтах ретельно вищукувалася інформація про
дитинство Михаїла Савенка – за це час були підіняті обласні ар-
хіви в Україні, архіви СБУ та МВС, військові архіви у підмосков-
ному Подольську, архіви Червоного Хреста України та Росії.

За доказами притягненчими, діти, котрі прибули наприкінці черв-
ня – на початку липня 1941 р. на Кам'янці-Подільському, могли
бути комітівськими з Ісой, або з-під опіки Червоного Хреста.
Спочатку дітей, можливо тимчасово, направили до спеціаліза-
ваного дитячого будинку в с. Зіньківці. Проте 8 липня 1941 р. німець-
кі війська зайняли Зіньківці, частину дітей було розселено в сім'ї меш-
канців із Керда (Оринівського, а інші –Чемеровецького району). За
словами голови ради ветеранів з Жердя Анатолія Кравчука, всякої
на початку війни в селі було розквартировано 350 дітей.

Михаїло Савенко жив в с. Кам'янці-Подільському фельдшером Федором Воло-
шином (помер 1947 р.), який шік з революції декілька років пра-
цював фельдшером у кам'янечній візниці. На момент прибду-
зі дітей у сім'ї було дві дочки російських синів. Володимир, який на той
час був на фронти, а вже згодом працював фельдшером рай-
санстанції в Кам'янці-Подільському (мешкав на Підзамчи, номер

351). ЗАКІНЧЕННЯ НА СТОРІНКІ

виховувався, аби як можуть надати інші корисні ін-
формації щодо цього дитячого будинку за вищевказа-
ний період.

Також, то раз, розшукуємо будь-яку інформацію стосовно
можливих батьків Михаїла Михайлівича: САВЕНКО Михаїла Степановича та САВЕНКО Людмили Володимирів-
ни, срібництво 1895-1920 р.н., які, можливо, за непрвереною інформацією, були урожденцями Городоць-
кого району (або на той момент – Кам'янеч-Подільської області), та шукамо їхніх можливих нащадків.

І ДЛЯ ДОВІДКІ

Михаїло САВЕНКО офіційно народився 4 лютого 1937 р., 1944-1952 рр. – вихованець Лісоводського дит-
ячого будинку. Після закінчення 1952 р. Лісоводської школи вступив до Ворошиловградського (м.Луганськ) ре-
місничого училища №1, яке закінчив у червні 1954 р. за
фахом «Токар-універсал 4-го розряду». 1956-1959 рр. –
служба в армії.

В лютому 1960 р. його було прийнято на роботу в мото-
стозагору №2 тресту «Мостобуд №1» м. Київ.

1967 р. було присвоєно почене звання «Ударник ком-
уністичної праці». 1973 р. звінчений Кільським технікумом
транспортного будівництва. З жовтня 1974 р. до травня
1976 р. працював у Республіцькій Гінєї в складі групи ру-
дянських фахівців з прокладанням доріг і мостів. 1986 р.
від мені Президент Верховної Ради СРСР був нагородж-
ений медаллю «Ветеран праці». В поріді аварії на Чор-
нобильській АЕС працював над ліквідацією наслідків ка-
тастрофи в зоні ЧАЕС.

Постановою Ради Міністрів УРСР 1988 р. portret Михаїла Михайлівича було встановлено на Алєї трудової
слави ВДНГ УРСР. 1990 р. вийшов на заслужений від-
починок, пропрацювавши 30 років майстрам на одному
підприємстві – Мостозагорі №2 тресту «Мостобуд №1»
м. Київ. За участю Михаїла Михайлівича було зведен-
о більшість мостів не тільки в Києві, а й в Україні (в м. Ка-
м'янеч-Подільський збудовано за його участю міст
«Стріменка»).

Разом з дружиною Альбіною Станіславівною виховав
двох дітей – Тетяну і Дмитра, радів онукам – Владис-
лаву і Даші.

Зупинилося сердце Михаїла Михайлівича 19 липня
2011 р. Він похованний у м. Київ, на Білоцерківському клад-
овищі.

Ольга Міркотан, «Подолянка»,
Сергей Ісаєнко, «Вісник меморіалу»